Mariia Karavaieva, Nataliia Maslichenko, Ewa Stępień
Koło Naukowe Studentów Turystyki i Rekreacji
Państwowa Szkoła Wyższa im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej

ROLA WYJAZDÓW TURYSTYCZNYCH DZIECI I MŁODZIEŻY NA PODSTAWIE BADAŃ PRZEPROWADZONYCH W WYBRANYCH SZKOŁACH NA BIAŁORUSI I NA UKRAINIE

Streszczenie
Turystyka szkolna to wstępny etap przygotowania młodego człowieka do uprawiania turystyki w wymiarze społecznym. Turystyka uczy, poszerza wiedzę oraz doskonali wiele umiejętności praktycznych. W procesie poznawania świata, szczególne znaczenie ma aspekt socjalizacyjny, a wycieczki szkolne są jedną z najpopularniejszych form kontaktu młodego człowieka z otaczającym go środowiskiem. Uzyskane w trakcie działalności turystycznej doświadczenie, z pewnością przyda się człowiekowi w przyszłości. Można więc powiedzieć, że turystyka przyczynia się do kształtowania potencjału ludzkiego.
Celem badań było zdobycie wiedzy na temat znaczenia wyjazdów turystycznych młodzieży szkolnej w socjalizacji młodzieży, na przykładzie wybranych szkół Białorusi i Ukrainy.
Badania przeprowadzono metodą sondażu diagnostycznego w okresie od marca do kwietnia 2021 roku. Materiał badawczy zgromadzono przy pomocy kwestionariusza ankiety, którą przeprowadzono wśród uczniów wybranych szkół Białorusi i Ukrainy.
Wyniki przeprowadzonych badań pozwoliły sformułować następujące wnioski:
Szkoła organizuje zbyt mało wyjazdów turystycznych aż 74% ankietowanych chciałoby, żeby było ich znacznie więcej.
Zdecydowana większość badanych uczniów (87%) chciałaby częściej uczestniczyć w wyjazdach turystycznych z przyjaciółmi i kolegami z klasy.
Z badań wynika, że 42% respondentów wyjeżdża z klasą na wycieczki 1-2 razy w ciągu roku, częściej 3-5 razy około 30%. Duży odsetek respondentów (76%) stwierdziło, że wyjazdy turystyczne sprzyjają poznawaniu nowych kolegów i nawiązywaniu z nimi bliższych kontaktów.

Słowa kluczowe: turystyka, dzieci i młodzież, Białoruś, Ukraina

Wstęp

Człowiek z natury jest istotą społeczną, żyje i uczestniczy we wspólnocie. Już Arystoteles, jako jeden z pierwszych stwierdził to i sformułował podstawowe zasady społecznego oddziaływania (Aronson, 1997).

Ludzie wiele czasu spędzają w kontaktach z innymi, wzajemnie na siebie oddziaływując. Grupa społeczna ma duży wpływ na kształtowanie osobowości, na zachowania, sferę intelektualną i emocjonalną jednostki. Dlatego tak ważne są relacje międzyludzkie, w których doniosłe znaczenie ma bezpośredniość, otwartość, tolerancja i partnerstwo. Pewne cechy osobowości mogą utrudniać współżycie w grupie, np. skrytość, nieufność i inne. Można to zaobserwować u dzieci, które często nie potrafią przystosować się do społeczności, w której żyją, w związku z tym wzrasta znaczenie socjalizacji – zachowanie właściwych relacji międzyludzkich. Pomaga w tym wzajemne poznanie się, wspólne zajęcia, między innymi sportowe i turystyczne. Dużą rolę w realizacji procesu socjalizacji pełnią rodzice, szkoła, placówki opiekuńczo-wychowawcze, kluby, ośrodki kultury i inne.

Jak już wspomniano, socjalizacja jest szczególnie ważna w odniesieniu do dzieci i młodzieży. Jedną z form realizacji tego procesu jest turystyka. Termin ten pochodzi od francuskiego słowa „tour" (podróż, wędrówka). Pojawił się on w literaturze już pod koniec XVIII wieku, jednak upowszechnił się dopiero w XIX, a zwłaszcza w XX stuleciu (Janowski, 2003).

Istnieje wiele różniących się definicji turystyki, co wynika z faktu, że interesuje ona specjalistów różnych dziedzin wiedzy, między innymi: geografów, teoretyków kultury fizycznej, socjologów, pedagogów, ekonomistów, prawników i innych. Wszyscy oni definiują zjawisko uczestnictwa ludzi w turystyce, uwzględniając potrzeby i specyfikę swojej specjalności (Janowski, 2003).

Jedną z bardziej znanych jest definicja sformułowana przez Hunzinkera i Krapfa (Łobożewicz, 1977). Według wyżej wymienionych autorów, „turystyka to całokształt stosunków i zjawisk związanych z podróżą i pobytem w jakiejś miejscowości osób przyjezdnych, jeśli ich pobyt nie wynika z motywu osiedlenia się i przez to nie wiąże się z jakąkolwiek działalnością zarobkową" (Łobożewicz, 1997).

Jedną z nowszych jest definicja Gaworeckiego (2010), według którego, Turystyka obejmuje ogół czynności osób, które podróżują i przebywają w celach wypoczynkowych, służbowych lub innych nie dłużej niż rok bez przerwy poza swoim codziennym otoczeniem".

Odmianą turystyki powszechnej jest turystyka szkolna, prowadzona pod kierunkiem nauczyciela, w celu realizacji założeń dydaktyczno-wychowawczych, krajoznawczych i rekreacyjnych (Janowski, 2003).

Turystyka szkolna jest formą aktywności ruchowej, która łączy pracę nad rozwojem psychofizycznym dzieci i młodzieży z działalnością poznawczą, wychowawczą i kulturalną.

Walory społeczne turystyki szkolnej polegają na zaspokajaniu różnorodnych potrzeb dzieci i młodzieży, między innymi swobody, przyjaźni, żywiołowości, uznania, poczucia godności i innych. Jest ważną częścią socjalizacji dzieci i młodzieży.

Poprzez turystykę następuje proces socjalizacji człowieka – wychowanie, relacje kulturowe, partnerstwo i wzajemna pomoc, fizyczne i duchowe doskonalenie jednostki, nabywanie i rozwój takich cech, które mają wysoką wartość społeczną.

Otrzymane w trakcie działalności turystycznej doświadczenie, z pewnością przyda się człowiekowi w przyszłości. Można więc powiedzieć, że turystyka przyczynia się do kształtowania potencjału ludzkiego (Krawczyk, 2006).

Socjalizacja to proces opanowywania norm i wartości społecznych przez osobę. Jest wiele form socjalizacji osobowości, spośród których wyróżnia się turystyka. Podczas podejmowania aktywności turystycznych, człowiek uczy się żyć i wchodzić w interakcje z ludźmi o różnym charakterze, uczy się wzajemnej pomocy i współpracy. Zdobywa wiele umiejętności praktycznych i radzenia sobie w trudnych sytuacjach (Szczepański, 1970).

Proces socjalizacji, umożliwiający przystosowanie się do grupy, jest trudny dla wielu dzieci i młodzieży, gdyż wymaga ograniczenia egoistycznych nawyków i nadmiernych aspiracji. Poprzez uczestnictwo w różnych formach turystyki tworzą się nowe relacje między uczestnikami, następuje integracja grupy. Turystyka uczy współdziałania, współpartnerstwa, równości praw i obowiązków, liczenia się z innymi. Sprzyja życzliwości, wyrozumiałości, nawiązywaniu sympatii i przyjaźni. Przygotowuje do pełnego uczestnictwa w życiu zbiorowości.

Celem badań było zdobycie wiedzy na temat znaczenia szkolnych wyjazdów turystycznych w socjalizacji młodzieży, na przykładzie wybranych szkół na Białorusi i Ukrainie.

Realizacja tak sformułowanego celu wymagała postawienia następujących, szczegółowych pytań badawczych:

1. Czy respondenci deklarują chęć wyjazdu z kolegami i przyjaciółmi?
2. Czy istnieje możliwość odbycia wyjazdów turystycznych dzieci i młodzieży szkolnej w objętych badaniami państwach? Jak często?
3. Czy wyjazdy turystyczne sprzyjają poznawaniu nowych kolegów, nawiązywaniu z nimi blizszych kontaktów?

Materiał i metoda

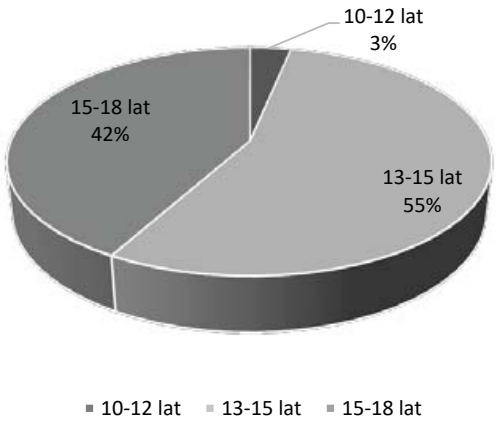
Badania przeprowadzono metodą sondażu diagnostycznego w okresie marca i kwietnia 2021 roku. Materiał badawczy zgromadzono przy pomocy ankiety, którą przeprowadzono wśród uczniów wybranych szkół Białorusi i Ukrainy.

Ogółem przebadano 62 respondentów – 55% osób z Białorusi i 45% z Ukrainy (ryc. 1).

Ryc. 1. Kraj pochodzenia respondentów
Źródło: badania własne.

Ankietowani byli w wieku od 10 do 18 lat. Najliczniejszą grupę stanowili uczniowie mający 13-15 lat (ryc. 2).

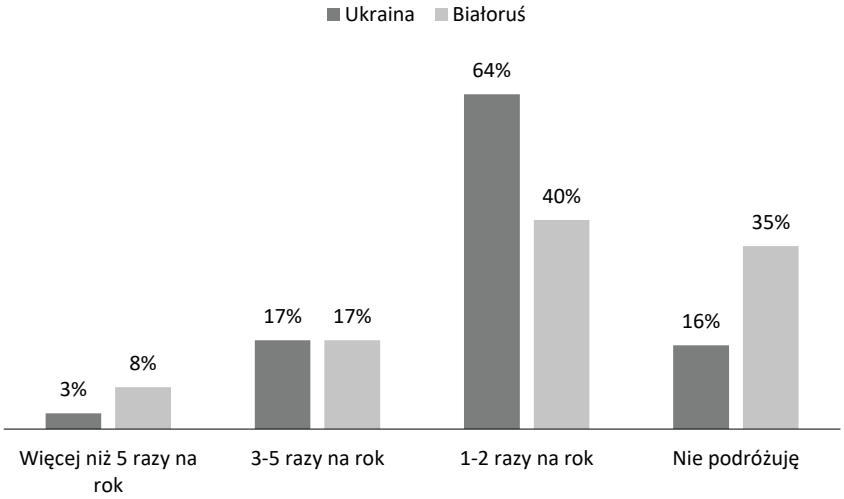
Ryc. 2. Wiek badanych
Źródło: badania własne.

Wyniki

Na podstawie analizy wyników badań stwierdzono, że częściej podróżują uczniowie z Ukrainy niż uczniowie z Białorusi.

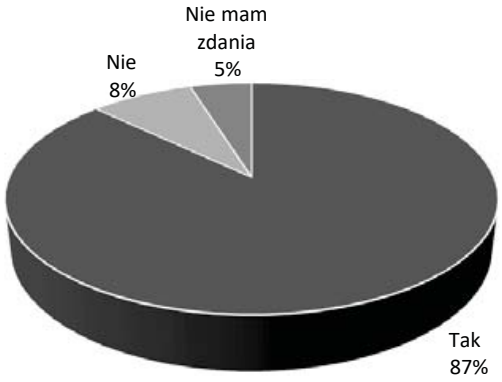
W ogóle nie wyjeżdża poza miejsce swojego zamieszkania 16% młodzieży z Ukrainy i 35% z Białorusi. Największa grupa respondentów 52% (z Ukrainy

– 64%, z Białorusi – 40%) wyjeżdża 1-2 razy w roku. Niewielki odsetek ankietowanych (17% z Ukrainy i 17% z Białorusi) podróżuje w ciągu roku 3-5 razy, a tylko nieliczni więcej jak 5 razy (3% z Ukrainy i 8% z Białorusi) (ryc. 3).

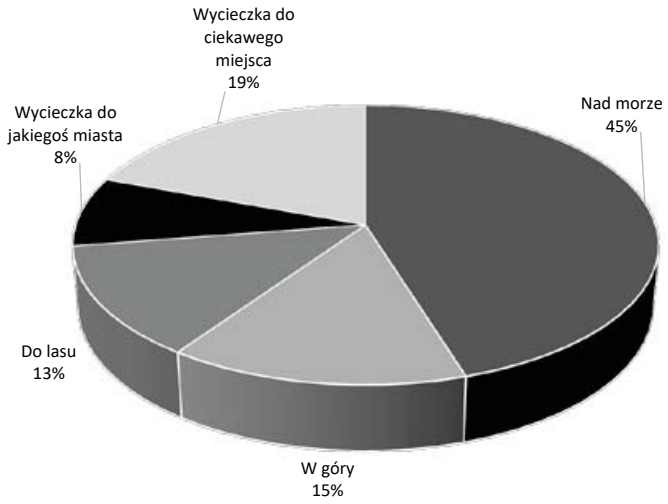
Ryc. 3. Uczestnictwo respondentów w wyjazdach turystycznych w ciągu roku
Źródło: badania własne.

Z badań wynika, że większość ankietowanych 87% chciałaby częściej uczestniczyć w wyjazdach turystycznych z przyjaciółmi i kolegami z klasy (ryc. 4).

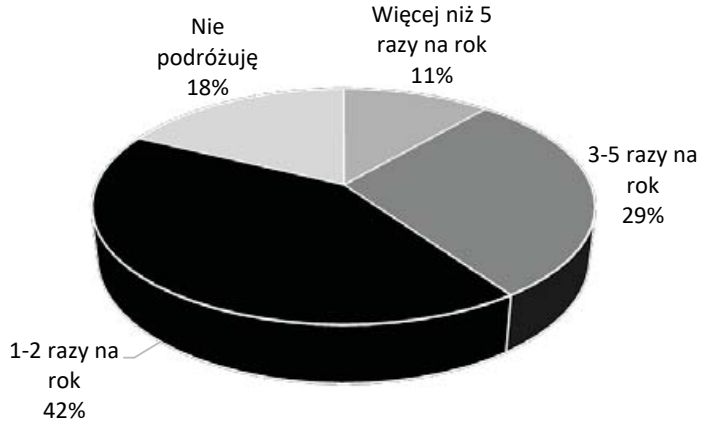
Ryc. 4. Chęć i potrzeby w zakresie uczestnictwa respondentów w wyjazdach turystycznych z kolegami z klasy
Źródło: badania własne.

Według opinii ankietowanych, najatrakcyjniejsze turystycznie są tereny nad morzem (45%). Dziewiętnaście procent uebadanych chciałoby udać się na wycieczkę do ciekawego miejsca. W góry i do lasu pojechałaby zbliżona ilość respondentów (15%, 13%). Najmniej atrakcyjną dla młodzieży jest wycieczka do miasta (8%) - ryc. 5.

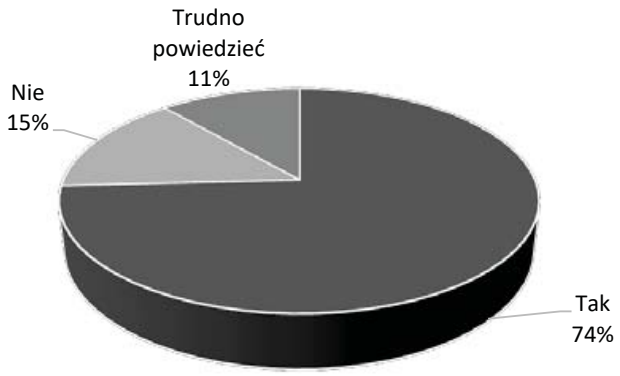
Ryc. 5. Najatrakcyjniejsze miejsca wyjazdów turystycznych, według opinii ankietowanych
Źródło: badania własne.

Wyniki badań pokazały, że 42% respondentów wyjeżdża z klasą na wycieczki 1-2 razy w ciągu roku, a prawie 30% 3-5 razy w ciągu roku (ryc. 6).

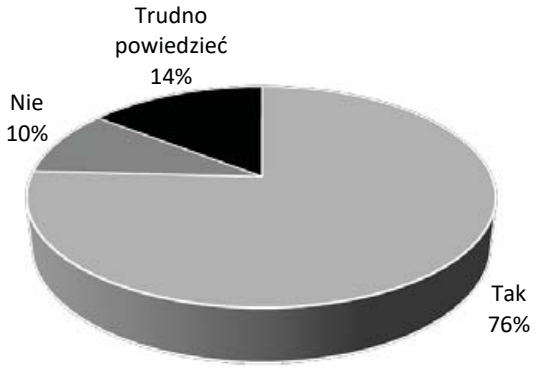
Ryc. 6. Częstość wyjazdów respondentów na wycieczki z klasą
Źródło: badania własne.

Według opinii ankietowanych szkoła organizuje zbyt mało wyjazdów. Zdecydowana większość respondentów (74%) chciałaby, żeby było ich znacznie więcej (ryc. 7).

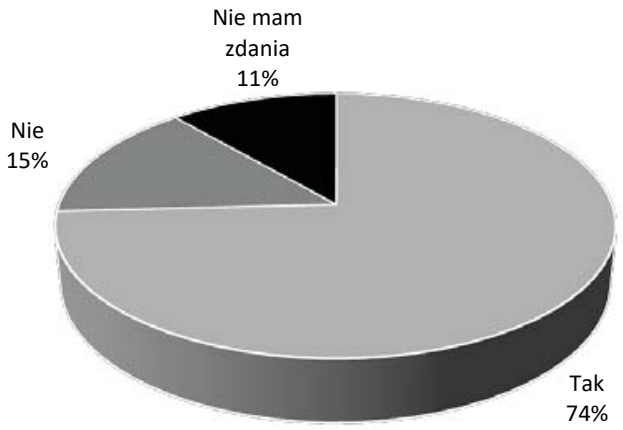
Ryc. 7. Opinia respondentów na temat zwiększenia liczby wycieczek szkolnych
Źródło: badania własne.

Według opinii badanych, uczniów wyjazdy turystyczne sprzyjają poznawaniu nowych kolegów, nawiązywaniu z nimi bliższych kontaktów, a nawet przyjaźni (76%) (ryc. 8).

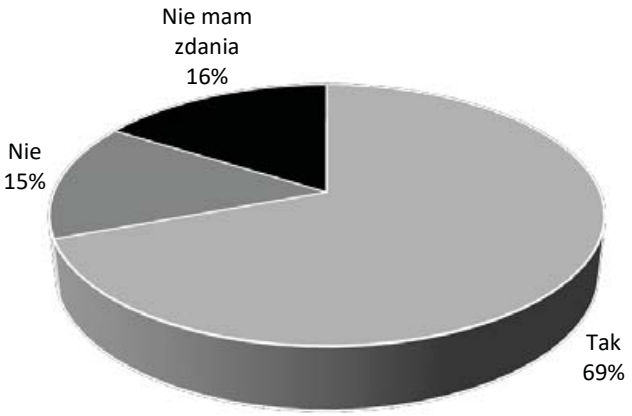
Ryc. 8. Rola szkolnych wyjazdów turystycznych w nawiązywaniu nowych kontaktów koleżeńskich
Źródło: badania własne.

Zdecydowana większość respondentów (74%) stwierdziła, że wyjazdy turystyczne ułatwiły im odnalezienie swego miejsca w grupie społecznej (ryc. 9).

Ryc. 9. Opinia ankietowanych na temat roli turystyki w odnalezieniu swego miejsca w społeczności szkolnej
Źródło: badania własne.

Według opinii większości ankietowanych (69%) formy turystyki szkolnej przyczyniły się do integracji społecznej – zacieśnienia kontaktów z kolegami, wzajemnego poznania się, zrozumienia i współpracy. Odegrały więc ważną rolę socjalizacyjną (ryc. 10).

Ryc. 10. Opinia ankietowanych na temat roli szkolnych wyjazdów turystycznych w integracji z rówieśnikami
Źródło: badania własne.

Wnioski

Turystyka szkolna jest formą aktywności ruchowej, która łączy pracę nad rozwojem psychofizycznym dzieci i młodzieży z działalnością poznawczą, wychowawczą i kulturalną. Turystyka szkolna sprzyja zacieśnianiu więzi społecznej i umiejętności życia w grupie. Wyniki naszych badań umożliwiły realizację ich celu, dostarczyły one danych dotyczących roli szkolnych wyjazdów turystycznych w socjalizacji dzieci i młodzieży. Walory społeczne turystyki szkolnej

polegają na zaspokajaniu różnorodnych potrzeb dzieci i młodzieży, między innymi swobody, przyjaźni, żywiołowości, uznania, poczucia godności i innych. Turystyka jest ważną częścią socjalizacji dzieci i młodzieży.

Wyniki przeprowadzonych badań pozwoliły sformułować następujące wnioski:

1. Szkoła organizuje zbyt mało wyjazdów turystycznych aż 74% ankietowanych chciałoby, żeby było ich znacznie więcej.
2. Zdecydowana większość badanych uczniów (87%) chciałaby częściej uczestniczyć w wyjazdach turystycznych z przyjaciółmi i kolegami z klasy.
3. Z badań wynika, że 42% respondentów wyjeżdża z klasą na wycieczki 1-2 razy w ciągu roku, częściej 3-5 razy około 30%.
4. Duży odsetek respondentów (76%) stwierdziło, że wyjazdy turystyczne sprzyjają poznawaniu nowych kolegów i nawiązywaniu z nimi bliższych kontaktów.

Piśmiennictwo

1. Aronson, E. (1997). *Człowiek istota społeczna*. W: J. Radzicki, (red.) Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
2. Gaworecki, W. (2010). *Turystyka*. Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa s. 20.
3. Janowski, I. (2003). *Krajoznawstwo i turystyka szkolna*. Wydawnictwo Akademii Świętokrzyskiej, Kielce.
4. Krawczyk, Z. (2006). *Socjologia kultury fizycznej*. Wydawnictwo AWF Józefa Piłsudskiego w Warszawie, Warszawa.
5. Łobożewicz, T. (1997). *Propedeutyka turystyki*, Warszawa.
6. Szczepański, J. (1970). *Elementarne pojęcia socjologii*. Polskie Wydawnictwo Naukowe, Warszawa, s. 96.

Liczba znaków ze spacjami: 12 037 + grafika